

Ohjaus sensijaan suurin piirtein näytti oikeaan osuneelta, vaikkakin raaman kohtalonvoimaisuus ehkä jäi sittenkin liian vaalean alleviivauksen varaan. Näytelmähän on tragedia, joka on rakennettu suurten intohimojen varaan, jotka saivat tulla vieläkin voimakkaammin korostetuiksi. Kaikessa teatterimaisuudessaan oli muuten toinen näytös heikointa, mitä allekirjoittanut on Tampereen Työväen Teatterin palkeilta nähnyt. Se olisi kernaasti saanut kokonaan jäädä pois. —

Pääosan esittäjistä voi Kaarlo tyttö merkitä jälleen tililleen huolattavan näyttelijäteon. Hänen luoksensa ei eksynyt siihen traagilliseen paatokseen, johon se helposti olisi saattanut houkutella, vaan kasvoisaisäisten tuskien ahdistuksessa kokonaiseksi ja vaikuttavaksi teatteriteoksi. Hänen Erkkinsä vaikutti elettyä ja koetulta elämänmurheelta. Myöskään Vappu Elon Emmistä ei kokonaan puuttunut psykologinen vire, joskin niin voimakkaan intohimon kuin mikä on patoutunut tähän „nykyaikaisen nuorison” edustajaan, olisi pitänyt uskottavammin säteillä katsomoonkin. Hänen Emminsä sisäinen kehitys näytti liian vaivattomalta, huolimatta eräänlaisesta kasvamisesta järkyttävässä loppukohtauksessa. Se Emmi, joka esiintyy ensimmäisessä näytöksessä, on jo kolmannessa kokenut jotakin, jonka pitäisi aivan perinpohjin vallata hänen olemuksensa. Kokonaisuudessaan on kuitenkin suoritus Vappu Elon parhaimpia. Matti Lehtelä varjomainena Einolana luonnehti oikein tämän näytelmän heikoimmin kuvattun tyypin. Lyyli Erikssonin keskivaimo oli kaikessa koruttomuudessaan mieleenpainuva suoritus. Vihyemmistä osista mainitsen vain Gusti Salan oivasti luonnehditun histeri-tyyppin.

Ensimmäisessä illassa eilen oli katsomo täynnä juhlimielistä yleisöä, joka alusta alkaen osoitti voimakkaasti suosiota näytelmälle että esitykselle. Näyttelijät saivat kukkansa ja lopuksi esitettiin tekijä näyttämölle ja esitettiin hänelle teatterin johtajien puolesta kukkalaite.

O. U. J : n e n.

Työväen Teatterissa.

Toivo Pekkasen esikoisnäytelmä

Jokaisen suomalaisen näyttämön kieltämättömiin velvollisuuksiin kuuluu ainakin kerran näytantökaudessa jonkun uuden kotimaisen näytelmän esittäminen. Tarjottavien teosten lukumäärä ei kyllä ole tässä suhteessa esteenä, mutta toinen asia on sitten, täyttävätkö kaikki laadultaan ne vaatimukset, jotka voidaan esittää. Esim. tänä vuonna on saattanut todeta, että kolme tähän mennessä parrasvaloon pääsyttä uutuutta — Haarlan, Järvi luoman ja Erikssonin — monista ansioistaan huolimatta eivät sittenkään ole voineet puolustaa paikkaansa ramppivalossa. Tampereen Työväen Teatterilla on ollut enemmän onnea — tai sanoisimmeko ehkä taitoa? — uutuutensa valinnassa: *Toivo Pekkasen „Kuka on syyllinen?”* on voimakkaimmin vaikuttava ja ehjin niistä kotimaisista näytelmistä, jotka tänä syksynä ovat päässeet julkisuuteen.

Pekkasen näytelmää käsitellessään tekee lähinnä mieli tehdä vertauksia Tampereen Teatterin äskeiseen uutuuteen, Helvi Erikssonin esikoisnäytelmään. Samaten kuin Eriksson on Pekkaneen nuori kirjailija, sangen lupaava kirjailija, ja esikoisnäytelmässään he ovat tarttuneet samantapaiseen varmaankin molemmille hyvin oma-kohtaiseen aiheeseen, vaikkakin he osaksi käsittelevätkin sitä eri näkökulmista. Helvi Erikssonin laitakaupunkityttö oli oikeastaan säätyläisneiti, joka oli laskeutunut omaa tasoaan alemmaksi ryhtyessään itse ansaitsemaan leipäänsä. Toivo Pekkasen Emmi taas päinvastoin on köyhistä oloista lähtöisin oleva tyttö, joka „ei tunne kuin proletääri, vaikka eläkin kuin proletääri” ja kaikin voimin pyrkii saamaan elämänsä toisia intressejä kuin mitä jokapäiväinen työ voi antaa. Mutta molemmat nuoret kirjailijat käsittelevät omaa sukupolveaan sen kamppailussa ei vain olemassaolonsa puolesta vaan myöskin oman itsensä kanssa omista sisäisistä päämääristään. Eroottinen puoli tässä taistelussa — jopa sairaaloisissakin ilmenemismuodoissaan — saa Pekkaneen näytelmässä vielä selvemmän ilmaisun kuin Erikssonin; yleensä täytyy tunnustaa, että Pekkaneen harvinaisen rehellisesti ja todesti tunkeutuu nykyajan nuoren naisen psykeen. Hänellä on miehinen ote luonne-eriteltyssään, mutta tinkimättömän läpileikkauksen takana on myöskin suuri rakkaus kuvattaviin. Nämä nuoret ovat eläviä ihmisiä, eivät mitään romanifiguureita, ja vaikka he toisinaan lankeavatkin hetken filosofointiin, ilmenee heidän elämäkatsomuksena ei niin paljon sanoissa kuin teoissa ja tehostuneissa ja tehostetuissa ristiriidoissa. Pekkaneella on erinomaisen kunnioitettava annos draamallista vaistoa ja sommittelukykyä, ja tämä tekee hänen kuvattavansa läheisiksi ja ymmärrettäviksi — me näemme ja elämme itse ne olosuhteet, joissa he kamppailevat, emme ainoastaan kuule niistä kerrottavan.

Pekkaneen näytelmässä liittyvät useat juonisäikeet toisiinsa, punoutuen kuitenkin yhdeksi kiinteäksi punonaksiksi. Pääaiheena on nuoren puotilaistyön rakkaus ja suhde häntä paljon yläpuolella olevaan opettajaan,

minkä pikkukaupungin ahtaat ovet tukesi tukesi esiintyy toimituinen rakkaudella rastaan lih vielä sisar tapahtunut sena näyt syntynyt.

keskinäisissä neljäs, ull samentama draamallinen kon tavori purkautuer voimakkaa maan tilin sessä.

Mikään ei Pekkan Ensimmäis tosin kohd puolin sar sein rake atmosfääri ki sen säimannen neljännen teossa on nähtyä kiintoa henkilöitten sanojen k Sensijaan tämäan j keinoja, h perustu ti vaistoon, j kuten tois mine milj ontoine no töksessä — limatta — lisuutta, j Mitä taas s ilmenemism on halunnu kokonaisuu se olisi lop aavistetukse töksen pur se olisi vih linteon vie

Mutta jäävät hy suuriin ja nähden. vansa ei v myös kyky lisin muod vallaan ve hänen ky tinkimättö samalla h kastaen, o nelle nä suuret m tässä suh kuin roma

Mutta Pekkaneen on myös ollut onni saada näytelmänsä esille oikeassa teatterissa ja oikeassa ohjauksessa. *Kosti Elon* voimakas regia ei ollut jättänyt ainoatakaan kohtaa heikoksi tai vaja-vaiseksi, se oli heti valmiina tukemassa, missä kirjailija mahdollisesti oli pettänyt. Näin muodostuikin näytelmän esityksestä kauttaaltaan voimakas ja vaikuttava — se kantautui täyteläisenä ja tehoavana yli rampin.

Pekkaneen monista hyvin piirrety

lähettiläs Trojanovski puolisoineen

Happosen juttu lykättiin yhä,

nyt joulukuun päivään.

Useita todistajia kuulusteltiin eilenkin

Syyttäjän vaatimus neljän tetyn vangitsemisesta hylätty

Onni Haposen jutun käsittelyä jatkettiin eilen klo 10.20, jolloin todistajien kuulustelua jatkettiin.

Ensimmäiseksi kuultiin todistajaksi palvelijatar Vieno Valma Keränen, joka uudisti aikaisemmin kuulusteluissa antamansa kertomuksen mukaan oli Karvion majatalon kyydityspäivänä ajanut saattokseen aikaisesti kaksi autoa, joista ensimmäiselle poistui seitsemän miestä, jotka joutuivat kahvia majatalossa. Syyttäjän näytti todistajalle oikeuteen jätettyjä valokuvia, jolloin todistaja erään valokuvassa olevan auton van samannäköisenä kuin ensimmäisenä talon pihalle pysähtyneen auton. Puheenjohtaja kehoitti todistajaa tarkastelemaan syytettyjä ja heidän tunteeko hän heidän joukossaan majatalossa käyneitä miehiä. Todistaja kuitenkin sanonut tuntevansa miehiä kuin Luostarisen ja Sallisen. Syyttäjät Sallinen, Pakarinen ja Luostarinen kielsivät kuitenkin jyrkästi käyneen majatalossa.

Johtaja Antti Pitko Joensuun uudisti aikaisemmin antamansa kertomuksen ja vakuutti, että Erkkilä, Luostarinen, Pekka Tuominen ja Eino Ruuska eivät ole käyneet hänen omistamassaan kauppaliikkeessä Joensuun Haposen murhapäivänä, kuten syyttäjien semmin on oikeudessa todistettu.

Aamiaisloman jälkeen istuntokokous alkoi klo 13, jolloin ensimmäiseksi kuultiin todistaja Anna Maria Niska, joka kertoi samana päivänä muutkin joensuulaiset todistajat käyneen matkasta.

Todistaja, liikemies V. A. Niska, vahvisti komissario Haposen kuluvaan kuun 10. p:nä pitämässä kuulustelupöytäkirjan, jossa syyttäjän antanut yksityiskohtaisen selostuksen olostaan Heinäveden kirkolla ja kirkon kastaan sieltä Papinniemen tie puolelle. Hän muutti kuitenkin kuulustelupöytäkirjassa antamansa kertomusta sikäli, että majatalon puolelta lähdeyhteys eteenpäin ajamaa jonkin matkaa ajettua tullut majatalon auto vastaan. Hän oli ihmetellyt, miksi auto se mahtoi olla, ja majuri Kahva oli huomauttanut, että eiköhän se ole muiluttajien vaivaksi. Tämän jälkeen he olivat pelustuteltuina uteliaisuudesta ajaneet Karvion puolelle eteenpäin. Todistaja oli aikoinaan ollut Haposen on myös ollut onni

4.

Ohjaus sensijaan suurin piirtein näytti oikeaan osuneelta, vaikkakin draaman kohtalonvoimaisuus ehkä jäi sittenkin liian vaalean alleviivauksen varaan. Näytelmähän on tragedia, joka on rakennettu suurten intohimojen varaan, jotka saisivat tulla vieläkin voimakkaammin korostetuiksi. Kaikessa teatterimaisuudessaan oli muuten toinen näytös heikointa, mitä allekirjoittanut on Tampereen Työväen Teatterin palkeilta nähnyt. Se olisi kernaasti saanut kokonaan jäädä pois.

Pääosan esittäjistä voi Kaarlo Kytö merkitä jälleen tililleen huomattavan näyttelijäteon. Hänen luoksensa ei eksynyt siihen traagilliseen päätökseen, johon se helposti olisi saattanut houkutellessa, vaan kasvoisaisien tuskien ahdistuksessa kokonaiseksi ja vaikuttavaksi teatteriteoksi. Hänen Erkkinsä vaikutti elettyä ja koetulta elämänmurheelta. Myöskään Vappu Elon Emmistä ei kokonaan puuttanut psykologinen vire, joskin niin voimakkaan intohimon kuin mikä on patoutunut tähän „nykyaikaisen nuorison” edustajaan, olisi pitänyt uskottavammin säteillä katsomoonkin. Hänen Emminsä sisäisen kehitys näytti liian vaivattomalta, huolimatta eräänlaisesta kasvamisesta järkyttävässä loppukohtauksessa. Se Emmi, joka esiintyy ensimmäisessä näytöksessä, on jo kolmannessa kokenut jotakin, jonka pitäisi aivan perinpohjin vallata hänen olemuksensa. Kokonaisuudessaan on kuitenkin suoritus Vappu Elon parhaimpia. Matti Lehtelä varjomainena Einolana luonnehti oikein tämän näytelmän heikoimmin kuvattun tyypin. Lyyli Erikssonin keskivaimo oli kaikessa koruttomuudessaan mieleenpainuva suoritus. Vihyemmistä osista mainitsen vain Gusti Salan oivasti luonnehditun vaimon tyypin.

5.

Ensimmäisessä illassa eilen oli katsomo täynnä juhlamielistä yleisöä, joka alusta alkaen osoitti voimakkaasti suosiota näytelmälle että esitykselle. Näyttelijät saivat kukkansa ja lopuksi esitettiin tekijä näyttämölle ja esitettiin hänelle teatterin johtajan puolesta kukkalaite.

O. U. J. : n. e. n.

Työväen Teatterissa.

Toivo Pekkasen esikoisnäytelmä

Jokaisen suomalaisen näyttämön kieltämättömiin velvollisuuksiin kuuluu ainakin kerran näytantökaudessa jonkun uuden kotimaisen näytelmän esittäminen. Tarjottavien teosten lukumäärä ei kyllä ole tässä suhteessa esteenä, mutta toinen asia on sitten, täyttävätkö kaikki laadultaan ne vaatimukset, jotka voidaan esittää. Esim. tänä vuonna on saattanut todeta, että kolme tähän mennessä parrasvaloon pääsnyttä uutuutta — Haaran, Järvi- luoman ja Erikssonin — monista ansioistaan huolimatta eivät sittenkään ole voineet puolustaa paikkaansa ramppivalossa. Tampereen Työväen Teatterilla on ollut enemmän onnea — tai sanoisimmeko ehkä taitoa? — uutuutensa valinnassa: *Toivo Pekkasen „Kuka on syyllinen?”* on voimakkaimmin vaikuttava ja ehjin niistä kotimaisista näytelmistä, jotka tänä syksynä ovat päässeet julkisuuteen.

Pekkasen näytelmää käsitellessään tekee lähinnä mieli tehdä vertauksia Tampereen Teatterin äskeiseen uutuuteen, Helvi Erikssonin esikoisnäytelmään. Samaten kuin Eriksson on Pekkasen nuori kirjailija, sangen lupaava kirjailija, ja esikoisnäytelmässään he ovat tarttuneet samantapaiseen varmaankin molemmille hyvin oma-kohtaiseen aiheeseen, vaikkakin he osaksi käsittelevätkin sitä eri näkökulmista. Helvi Erikssonin laitakaupunkityttö oli oikeastaan säätyläisneiti, joka oli laskeutunut omaa tasoaan alemmaksi ryhtyessään itse ansaitsemaan leipäänsä. Toivo Pekkasen Emmi taas päinvastoin on köyhistä oloista lähtöisin oleva tyttö, joka „ei tunne kuin proletääriä, vaikka eläkin kuin proletääri” ja kaikin voimin pyrkii saamaan elämänsä toisia intressejä kuin mitä jokapäiväinen työ voi antaa. Mutta molemmat nuoret kirjailijat käsittelevät omaa sukupolveaan sen kamppailussa ei vain olemassaolonsa puolesta vaan myöskin oman itsensä kanssa omista sisäisistä päämääristään. Eroottinen puoli tässä taistelussa — jopa sairaaloisissakin ilmenemismuodoissaan — saa Pekkasen näytelmässä vielä selvemmän ilmaisan kuin Erikssonin; yleensä täytyy tunnustaa, että Pekkasen harvinaisen rehellisesti ja todesti tunkeutuu nykyajan nuoren naisen psyykeen. Hänellä on miehinen ote luonne-erittelyssään, mutta tinkimättömän läpileikkauksen takana on myöskin suuri rakkaus kuvattaviin. Nämä nuoret ovat eläviä ihmisiä, eivät mitään romaani-figuureita, ja vaikka he toisinaan lankeavatkin hetken filosofointiin, ilmenee heidän elämänkatsomuksena ei niin paljon sanoissa kuin teoissa ja tehostuneissa ja tehostetuissa ristiriidoissa. Pekkasella on erinomaisen kunnioitettava annos draamallista vaistoa ja sommittelukykyä, ja tämä tekee hänen kuvattavansa läheisiksi ja ymmärrettäviksi — me näemme ja elämme itse ne olosuhteet, joissa he kamppailevat, emme ainoastaan kuule niistä kerrottavan.

Pekkasen näytelmässä liittyvät useat juonisäikeet toisiinsa, punoutuen kuitenkin yhdeksi kiinteäksi punon-naksi. Pääaiheena on nuoren puotilaistytön rakkaus ja suhde häntä paljon yläpuolella olevaan opettajaan,

minkä pikkukaupungin ahtaat olot lopuksi tukahduttavat. Sen rinnalla esiintyy toisena päämotiivina veljen omiainen suhtautuminen sisarensa — rakkaudella, joka lopulta muuttuu suorastaan lihalliseksi, sekä tämän takana vielä sisarusten äidin menneisyydessä tapahtunut harha-askel, jonka seurauksena näytelmän sankaritar juuri on syntynyt. Näiden kolmen ihmisen keskinäisissä suhteissa — joita siis neljäs, ulkopuolinen hetkeksi saapuu samentamaan — kiteytyy näytelmän draamallinen toiminta, latautuen sähköön tavoin kahdessa alunäytöksessä, purkautuen kolmannessa ja päättyen voimakkaaseen, ei kuitenkaan toivotto-maan tilintekoon neljännessä näytöksessä.

Mikään valmis näytelmäkirjailija ei Pekkaneen tietenkään vielä ole. Ensimmäisen näytöksen expositio on tosin kohdittain suorastaan loistava: puolin sanoin, viittauksin, syrjäkatsin rakennetaan siinä näytelmän atmosfääri etemme ja annetaan kaikki sen säikeet käteemme. Myös kolmannen näytöksen purkauksissa ja neljännen lopuksi seestyvässä tilinteossa on paljon draamaatikon silmillä nähtyä — Pekkaneen ei päästä mielenkiintoa herpautumaan, hän ei anna henkilöittensä tilittävienkään vuoro-sanojen koskaan soida liian kauan. Sensijaan hän toisinaan lankeaa käyttämään jossakin määrin teatraalisia keinoja, hänen dramatiikkansa ei vielä perustu tietoiseen tuntemukseen vaan vaistoon, ja se saattaa toisinaan pettää, kuten toisessa näytöksessä tarpeettomine miljöökuvauksineen ja hiukan ontoine nousuineen. Kolmannessa näytöksessä — sen oikeasta pohjasta huolimatta — on myös ulkonaista teatraalisuutta, joka todistaa vasta-alkajasta. Mitä taas siihen sairaaloihin rakkauden ilmenemismuotoon tulee, jota Pekkaneen on halunnut näytelmässään esittää, olisi kokonaisuus ehdottomasti voittanut, jos se olisi loppuun asti saanut jäädä vain aavistetuksi taustaksi. Viimeisen näytöksen purkaus oli tarpeettoman selvä, se olisi vihjeenä nostanut lopullisen tilinteon vielä voimakkaammaksi.

Mutta nämä kaikki huomautukset jäävät hyvin mitättömiksi näytelmän suuriin ja kieltämättömiin ansioihin nähden. Pekkaneen sanoo sanottavansa ei vain rakkaudella, hänellä on myös kykyä tehdä se oikein näyttämöllisin muodoin, hänellä on draama tavallaan veressä. Kun tähän liitetään hänen kykynsä nähdä kuvattavansa tinkimättömästi ja rehellisesti, mutta samalla heitä heidän vikoineenkin rakastaen, on meidän tunnustettava hänelle näytelmäkirjailijanakin hyvin suuret mahdollisuudet ja asetettava tässä suhteessa yhtä suuret toiveet kuin romaanikirjailijanakin.

Mutta Pekkasella on myös ollut onni saada näytelmänsä esille oikeassa teatterissa ja oikeassa ohjauksessa. *Kosti Elon* voimakas regia ei ollut jättänyt ainoatakaan kohtaa heikoksi tai vajavaiseksi, se oli heti valmiina tukemassa, missä kirjailija mahdollisesti oli pettänyt. Näin muodostuikin näytelmän esityksestä kauttaaltaan voimakas ja vaikuttava — se kantautui täyteläisenä ja tehoavana yli rampin.

Pekkaneen monista hyvin piirrety-

figureista ovat ehdottomasti kaksi naishahmoa, äiti ja tytär, parhaiten onnistuneita, monivivahteisia ja uskottavia. Mutta myöskin esittäjistä niitivä Vappu Elo ja Lyyli Eriksson illan kauneimmat laakerit. — *Vappu Elo* on osa osalta viime aikoina sielullisesti kasvanut, hänen mentaaliteettiinsä on ilmestynyt uusia ilahduttavia piirteitä, samalla kuin hänen temperamenttinsa on syventynyt ja saanut voimakkaampia ilmentymismuotoja. Häntä on aina katsellut mielellään näyttämöllä, vaikkakin häntä ehkä on täytyntä pitää enemmän ohjaajan puhetervena kuin itsenäisenä taiteilijana. Nyt hän näköjensä alkaa sulattaa oppimaansa, hän on löytänyt itsensä ja oppinut käyttämään omia mahdollisuuksiaan hyväkseen. Hän astuu nyt ehkä vaikeimpaan kehitysvaiheeseensa, mutta kaikesta päättäen mitä paraimmin mahdollisuuksin — siitä oli eilisiltainen suoritus mitä kunniaakkain näyte. Hänen Emmistään muodostui tosiaankin näyttämön keskeinen, hallitseva henkilö, ja suureksi osaksi juuri hän antoi esitykselle sen värin. — *Lyyli Eriksson* oli tehnyt äidin yksinkertaisin ja selkein vedoin, koruttomasti ja sydämellisesti — siinä oli samalla työläis-äidin rehellistä materialistisuutta ja hänen sammumatonta rakkauttaan lapsiinsa.

Miehiset roolit eivät nimittäin saaneet yhtä onnistunutta tulkintaa. *Matti Lehtelä* oli lehtorina laittanut itselleen omituisen, demoonisen naamion, jonka taakse mies pyrki katoamaan — hän sanoi kuitenkin kolmannessa näytöksessä sanottavansa oikealla, uskottavalla tavalla. Enemmän väriä hänen Einolansa kuitenkin olisi kaivannut — me saatoimme kyllä ymmärtää, että hän jätti tytön, mutta ei sitä, että tyttö oli häneen niin silmittömästi rakastunut. — *Kaarlo Kytö* oli saanut hypätä veljen vaikeaan rooliin kesken harjoitusaikaa, eikä osakaan ole niitä, jotka paraiten hänelle sopivat. Tässä erottisesti sairaaloihin mieheessä on käsitteäkseni vastapainona myöskin jotain voimakasta, ehkäpä raakaakin — sitä Kytö ei saanut ilmenemään. Mutta hänenkin työnsä oli kaiken aikaa antaumuksellista, se oli rehellinen yritys, joka ei ehkä kantanut perille asti, mutta ei myöskään pahasti pettänytään.

Muut roolit ovat vähäisempiä — mainittakoon vain *Kusti Salan* hyvin piirretty vanha kouluperuukki ja *Staava Haavelinman* naapurinakka. *Jussi Kari* oli tehnyt näyttämöt, jotka oikealla tavalla sopeutuivat esitykseen.

Yleisöä oli täysi huone, ja sekä näytelmä että sen esitys otettiin vastaan vilkkain suosiosoituksin. Tekijä huijettiin esiin ja sai vastaanottaa kukkansa, samoin kuin näyttelijätkin.

H — m.

Pula-ajan, osakekeinottelun, oikean amerikalaisvauhtisen rakastumisen ja toistensasaamisen kuin myöskin vapauttavan naurun ilmapiiri vallitsi eilen illalla Tampereen Työväen Teatterissa. Parrasvaloon joutui ensikerran kirjailijayhtymän Cammerlohr-Ebermayerin ja Jussi Suvannon suomentama kolminäytöksinen huvi-

näytelmä „Raha nauraa”. Yleisöä täysi huone, mieltymys näytelmään ja näyttelemiseen jakamaton. Kukkia ja hyvää tuulta.

1.

Ensinnäkin sisällön välttämätön kommentaari: Pula-ajan rappeuttama liikemies, jolla on kaunis tytär. Saapuu taloon sähkölasikun perijä ja sähkömontööri. Montööri rakastuu talon kauniiseen tyttäreeseen ja saa vastarakkautta „yhteiskunnallisista eroavaisuuksista” huolimatta. Hän löytää työkalulaukustaan tukun väännettyjä seteleitä. Niitten avulla purotaan tyypillinen osakehuijausjuttu, joka lopulta päättyy valtavaan reaalisen liikeyrityksen perustamiseen sekä montöörin ja „ylijohtajan” tyttären kihlautumiseen.

2.

Näytelmän kirjoittajilla on kieltämättä liike-elämän tuntemusta, siksi taitavasti ja todenmukaisesti ovat he sommitelleet siihen sisältyvän „liiketapahtuman”. Samallakuin näytelmä antaa oivan kuvan liikemoraalin nykyaikaisesta dekadenssista, se antaa tilaisuuden katsahtaa suuren liikemaailman kulissien taakse. Siinä on eräitä elävästi piirrettyjä yppejä, niinkuin esim. salaneuvos Weiss, keltaisen jumalan raunioitunut persoontuma, sähkömontööri Paul, joka ennenkuin raha alkaa hänelle „nauraa”, edustaa ruumiiltaan ja sielultaan tervettä „alempaa luokkaa”, mutta joka pian on voittanut ja lyönyt laudalta toiset huijarit päästyään „yrittämään”. Hänen tyyppinsä tunnemme „Hra Topazesta”. Salaneuvoksen ja sähkömontöörin hahmoissa tarjoavat näytelmässä toisensa kaksi erilaista maailmaa, joitten kohtaaminen antaa sille myös jonkin verran yhteiskunnallista väriä.

Kun vielä lisään, että sinne tänne pirskoitettu huumori on sitä tavallista huvinäytelmähuumoria, jonka etu on siinä, että se saa suuren yleisön hyvälle tuulelle, ovat näytelmän pääansiöt mainitut. Kokonaisuudessaan voimme sitä pitää tavallisena keskitaso- hovinäytelmänä

3.

Näytelmän esitys sensijaan oli yläpuolella keskitason. Teatteri antoi jälleen todistuksen siitä, miten taitajan valinkauhassa ruostekin muutetaan kullaksi. Hillittyjä värejä, mutta kuitenkin ripeätä vauhtia, luontevia vuorosanoja, luontevaa liikehtimistä, kaikkeen tuohon oli hyvän sanansa sanonut kappaleen ohjaaja **Kosti Elo**. **Kaarlo Kytö** näyttää nopeasti nousevan huippusuorituksia kohti. Hänen montöörinsä oli pienimpiä detaljeita myöten älykäs ja elävä teatteriteko, joka saa miuttelemaan **Sven Hildenin** taikurin suorituksia näyttämöllä. Yksiviivaisuudesta huolimatta oli myöskin **Uno Wikströmin** ylijohtaja **Simson** kuin vartavasten jostakin pörssistä rampinvaloon tilattu: todenmukainen. **Hugo Makkosen** salaneuvos on myöskin kirjoitettava hyvän komiikon tilille, samoin **Elna Hellmanin** palvelijakin. **Oili Jaatinen** väritti vampyyrinsä ehkä liiankin hillitysti, mutta koska hänen esittämänsä naisen nimen eteen on piirretty sana „von”, niin oli tämä hillitty väritys paikallaan. Epäilemättä vaikuttivat myöskin **Kusti Sala** ja **Vappu Elo** siihen, että näytelmän esityksestä hyvällä syyllä voidaan antaa se maininta, joka on tämän kappaleen alussa.

Jussi Karin lavastus taitajan kädellä suoritettu.

O. U. J:n en.

Huvinäytelmämenestys Työväen Teatterissa.

„Raha nauraa” on kevyt ja hupainen piirrelmä pula-ajan liikemiestä ja heidän keinotteluistaan, jotka voivat toisinaan perustua aivan olemattomiin pääomiin ja kuitenkin menestyä erinomaisesti. Firma **Cammerlohr & Ebermayer**, joka tuotteesta vastaa, on ainakin Tampereen teatterihorisontin mukaan katsoen tuntematon, mutta epäilemättä tämä heidän huvinäytelmänsä hyvin puolustaa paikkansa missä teatterissa hyvänsä. „Raha nauraa” on tavallaan lievennetty painos **Pagnol**in „Herra Topazesta”, kirjoitettu ilman sen pistävää satiiria, mutta sensijaan kouraantuntuvammalla ja kevyemmällä huumorilla, joten sille voi hyvällä omallatunnolla nauraa.

Työväen Teatterin esitys luisti **Kosti Elon** ohjauksessa hyvätuulisesti ja vilkkaasti; kokonaisuutena se epäilemättä on tämän teatterin paraita yrityksiä saolnikomedian alalla, joka muuten on sille verraten vierasta. Näyttelijäsuorituksista on ensimmäiseksi asetettava **Vappu Elon** nuori tyttö; ennenkaikkea ensimmäisessä näytöksessä, mikä roolinkin kannalta on kiitollisin, sai hän repliikkeihinsä

aivan erinomaisen värin — voisi suorastaan sanoa, että hänen ja **Kaarlo Kytön** kohtauksissa tässä näytöksessä tunki sähköä ilmassa. **Kytön** nuori montööri, josta kehittyi yhdessä illassa taitava liikemies, oli jäsennykseltään erinomainen ja osoitti yhä enenevää rutiinia. Vahinko vain, että **Kytön** ääni tällä kertaa vaikutti tavalista jännittyneemmältä ja kovin helposti nousi liian korkealle. — Näiden kahden lisäksi oli myös **Uno Wikströmillä** onnellinen ilta konkurssin partaalla olevana liikemiehenä, jonka hän esitti hiukan kuivahkolla, mutta sattuvalla huumorilla. — Muissa tärkeimmissä osissa **Oili Jaatinen** ja **Elna Hellman**; **Hugo Makkonen** ja **Kusti Sala** tekivät pari koomillista tyyppiä. — **Jussi Kari** oli tehnyt hyvän näyttämön (jonka seinämaalaukset tosin ovat jo varsin tuttuja) ja asiallisesta suomennoksesta vastasi **Jussi Suvanto**.

Yleisö oli vastaanottavaista — voitaneen odottaa jatkuvaa menestystä.

H—m.

Ritva Aro „iloisena leskenä”.

Loistelijas vierailu eilen Työväen Teatterissa.

Ritva Aro voi eilisen vierailunäyttämönsä jälkeen Tampereen Työväen Teatterissa hyvällä syyllä toistaa **Caesarin** kuuluisat sanat „tulini näin, voitini”, siksi täydellisesti hän jälleen hurmasi tamperelaisensa. Eikäpä sitä sovi ihmetelläkään, sillä hän näyttää kuuluvan niihin onnen armoittamiin **Thalian** papittariin, jotka ovat syntyneet voittamaan. Loisteliaampaa „iloista leskeä” tuskin voitaneen kuvitella!

Missä on sitten tämän voittamisen salaisuus? Jos hiuksenhienosti analysoisi Ritva Aron näyttelemistä, niin epäilemättä täytyisi tehdä se johtopäätös, ettei hänen voittojensa salaisuus piile poikkeuksellisen nerokkaassa näyttelemisessä. Eikä hänen tekniikkansakaan ole vielä kaikin puolin niin täydelliseksi hiottua, että se painaisi kriitikon kultavaan kokonaan alas. Paikoitellen siinä havaitsee sitä, mitä allekirjoittanut tahtoisi nimittää teatraaliseksi naivismiksi. Täytyy kuitenkin tunnustaa, että halua punnita Ritva Aron esiintymistä kultavaa’alla katoaa sen harvinaisen gracen, sen sykähdyttävän elämänriemun voimasta, joka huokuu hänen olemuksestaan ja joka varmaankin on hänen voittojensa salaisuuden tärkeimpiä momenteja. Se sädehtii hänen liikkeistään ja eleistään, se helmeilee hänen äänessään, se luo hänen ympärilleen sähköistävän ilmakehän, se valaa luonnollisuutta tuohon teatraaliseen naivismiinkin, tehden sen huomaamattomaksi. Hän on kieltä-

»Iloinen Työväen

Vanhat operetit „Iloinen leskikin” on suurmenestyksellinen. Työväen Iloinen leskikin on meksi viitisen vuorokauden ajan nähty ja kaikesta päättäen tapahtunut perusteksti on joka tapauksessa huomattavasti nykyisin — sen on **Valentin** tarkastus uusilla, toisinaan sukkeluuksilla. **Herran Leharin** muusikaali on vain hyvä asia.

Esitys meni tuttuun operettin näytös oli hyvä vauhti. Yleisöä on etusijalla **Kytö**, joka on huvittavampi kuin **Kytön** on pidettävä hänen painostaan kiloja. Valitettava teatterin operettik-

mättä kirkkaimpia tähtiä suomalaisen operettitaiteen taivaalla.

„Iloisen lesken” Hanna Glawari tarjoaa Ritva Arolle tilaisuuden säteillä oikeassa elementissään. Hän pääsee siinä kaikin puolin oikeuksiinsa. Sen värikylläisyys, tunnelmoiva musiikki, kokotti-sulous ja reipas tempo muodostavat sopivan taustan hänen eloisalle näyttelemiselleen ja viehkeälle olemukselleen. Tämän totesi eilen illalla Työväen Teatterin katsomossa. Hanna Glawari se eilisillan ennen muita teki unohtumattomaksi teatterielämykseksi.

On kuitenkin mainittava, että teatteri kokonaisuudessaankin auttoi rampin molemmin puolin tapahtuvan seurustelun muodostumisessa miellyttäväksi. Kaarlo Kytö ei suinkaan esiintynyt pelkkänä vierailijan säestäjänä, vaan hänen Danilonsa muodostui täysipainoiseksi taiteelliseksi luomukseksi. Näyttelijäsuorituksena sensijaan Vitaly Kettererin Rosillon oli heikko, eikä laulussakaan ole kultivoituneisuutta, joka senkin vasta tekee miellyttäväksi.

Muuten oli esitys kaikin puolin vauhdikasta, mukaansatempaavaa. En malta olla mainitsematta myös vierailijattaren puvuista, jotka loivat

näyttämökuvaan häikäisevää eleganssia.

Katsomo viimeistä sijaa myöten ihastunutta ja innostunutta yleisöä, jonka suosionosoituksista ei tahtonut tulla loppua. Vierailijatar sai kukkia.

Toivottavasti Ritva Aron vierailut jatkuvat.

O. U. J:nen.

»Iloinen leski» Työväen Teatterissa.

Vanhat operetit elävät edelleen — „Iloinen leskikin” on jälleen saavuttanut suurmenestyksen moniaassa paikassa. Työväen Teatteri esitti sitä viimeksi viitisen vuotta sitten; allekirjoittanut ei nähnyt tätä esitystä, mutta kaikesta päättäen eilinen uusiminen oli tapahtunut perusteellisesti. Operetin teksti on joka tapauksessa entisestään huomattavasti nykyaikaistunut ja piristynyt — sen on tunnettu nimimerkki Valentin tarkastanut ja varustanut uusilla, toisinaan hyvinkin sattuvilla sukkeluksilla. Entisellään on sensijaan Leharin musiikki, mutta sehän on vain hyvä asia.

Esitys meni Työväen Teatterin tuntuun operettityyliin. Ensimmäinen näytös oli hiukan ikävä, mutta toisessa oli kohdittain oikein hyvä vauhti. Yksityisistä esiintyjistä on etusijalla mainittava Kaarlo Kytö, joka oli kevyempi ja huvittavampi kuin ennen — mutta hra Kydön on pidettävä huolta siitä, että hänen painostaan putoaa jokin määrä kiloja. Valitettavasti hän ei ole ainoa teatterin operettikaartista, jota tämä

huomautus koskee. — Naisosia lauloivat Irma Wikström ja Elna Hellman, ja koomillisia päätehtäviä esittivät Kusti Sala ja Uno Wikström. — Toista miesroolia esitti — kokeilijana tai vierailijana — kaikkien tamperelaisien tuntema Vitaly Ketterer, jolla epäilemättä voi sanoa olleen onnistuneen illan. Hänessä oli vakuuttavaa temperamenttikkuutta, jota tosiaankin mielikseen katseli ja kuunteli, ja hänen tansa katsoa vastaanäyttelijätärtä silmiin oli niin hurmaava, että naispuolinen katsomo tunsy sydämensä syvästi liikutetuksi. Näyttämötottumus puuttuu tietysti Kettereriltä täysin, mutta hän teki sittenkin muutamia huvittavia eleitä ja ilmeitä, jotka kuitenkin pyrkivät toistumaan. Muuten hänenkin epäilemättä olisi syytä voimistella. Laullisesti oli Ketterer, samoin kuin muutkin pääosien esittäjät, varsin hyvä.

Jussi Karin dekoraatioista oli viimeinen hieno, toinen värikylläisyydessään erinomainen osoitus hänen taidostaan tehdä räikeän rikkaalla värienkäytöllä sittenkin aistikkaita lavoja. Ensimmäisessä näytöksessä oli „seinägobeeliineja”, jotka panivat allekirjoittaneen katumaan kerran ilmaistua kyllästymistään Karin ennen niin uskollisesti käyttämiin — nämä olivat nimittäin varsin kamalat. — Puvuissa oli kaiken maailman värit, ennenkaikkea ne, joita niissä ei olisi pitänyt olla. — Kaarlo Erosen tansseista mainittakoon viimeisen näytöksen grisettiryhmä, joka oli suoritukseltaan ilahduttavan täsmällinen.

Yleisöä ylimääräisiä paikkoja myöten, ja suosionosoitukset loputtomia — menestys siis taattu.

H—m.

Franz Lehárin iloinen operetti „Iloinen leski”, joka lähes 30 vuotta sitten aloitti valloitusretkensä maailman kaikille näyttämöille, pysyy yhä vieläkin voitolliseen kilvoitteluun minkä muun operetin kanssa tahansa. Raikas ja kiehtova musiikki, joka valssi aiheineen ja kauniine melodioineen — joita ei ole nykyaikaisten operettien tapaan pilattu liikatuotteellisuudella — on se perusta, jolla „Iloisen lesken” pysyvä menestys lepää. „Iloisen lesken” musiikki noudattelee niitä latuja, joille operettimuoto alunperin on rakentunut Offenbachin, Straussin, Millöckerin y.m. kynästä lähteneinä ja se alkaa olla jo „klassillisten” operettien, kuten „Hoffmannin satujen” ja „Lepakon” luokkaa. Tuntuu muuten siltä, kuin tämän lajin operettien yleisönsuosio olisi nousemassa. Sitä todistaa „Lepakon” menestys Tampereen Työväen Teatterissa ja nyt „Iloisen lesken” innostunut vastaanotto viime perjantaisessa ensi-illassa. Näyttää tämäkin asia kulkevan periodittain: aluksi iloista ja kevyttä, mutta musikaalisesti täysipainoista wieniläisoperettia, sitten sentimentaalista Kalmanin ja Abra-

hamin suklaamusiiikkia, välillä jatsinytkytystä, joka kuitenkin onneksi oli ohimenevää, ja nyt jälleen alkuperäistä. Tämä „makuvaihtelu” ei kuitenkaan luonnollisesti ole riippuvainen yksinomaan teoksen laadusta, vaan on siinä, ainakin tšekäläisissä oloissa, suuri osa esityksellä. Parisenkymmentä vuotta sitten Työväen Teatterissa jouduttiin „Lepakko” parin esityskerran jälkeen poistamaan listalta, mutta nyt se erinomaisen esityksenkin avulla on saanut jatkuvan menestyksen.

Musiikki yksinään ei tietenkään ratkaise operetin menestystä, vaan on se luonnollisesti riippuvainen myöskin libertosta. „Iloinen leski” täyttää siinäkin suhteessa korkeimmatkin vaatimukset; siinä on komeisiin ulkonaisiin kehyksiin sijoitettuna romantiikkaa, flirttailua, „diplomatiaa”, tosirakkautta, varieteeta ja huumoria runsain annoksin sopivasti saostettuna. Ja kun sen teksti on uudelleen mehustettu Valentinin pirteillä sukkeluksilla, niin mitään ei puutu, jotta menestys olisi taattu. Tampereen Työväen Teatteri oli nyt aloittanut „Iloisen lesken” valloitusretkensä muistaakseni neljänteen otteeseen, mutta jälleen se oli kuin uutta nähtävää, jälleen eli ja vaikutti Pontevedron Parisin-lähetystö, vaikka Montenegro — jota sillä tarkoitetaan — on jo ajat sitten pyyhkäisty pois maailmankartalta.

„Iloisen lesken” ylönnousemuksen valmistelut oli teatteri suorittanut perusteellisesti. Johtaja Kosti Elo, jonka loistorooleja Danilo aikoinaan oli, oli käynyt käsiksi operettiin täydellä antaumuksella ja rinnan tekstiuudistuksen kanssa keksinyt siihen runsaasti lisää hupaisia trikkejä. Kokonaisesitys oli kautta linjan vauhdikasta ja yksityiset esittäjätkin saavuttivat uusia voittoja. Ennen muuta oli laulupuoli korkeata operettitasoa sekä omien voimien että myöskin tenorissa vierailevan hra Kettererin ansiosta. Kuorot kaikuivat harvinaisen täyteläisinä ja muhkeina ja vain harvoin saa puhennytämöllä kuulua esilläselläistä laulua, kuin oli toisen näytöksen finaalin kvintetti: rouvat Wikström ja Hellman ja herrat Kytö, Ketterer ja Wikström. Viimeksimainitullakin on hyvä, joskin kehittämättömän, bassoääniainees. Heikoin oli tällä kertaa orkesteri, joka alussa soi epävarmasti ja toisinaan tuntui vain vastahakoisesti sopeutuvan näyttämöpuolen vauhtiin. Vanha, paikattu orkesterisovitus ei kyllä antanut riittävästi mahdollisuuksiakaan. Kuitenkin, ottaen huomioon kuorot, voi sanoa, että kapellimestari Einar Halme oli tehnyt tunnollista työtä musiikki-puolta harjoittaessaan. Epätasaisu-

Teatterinjohtaja

**Karl Armon
KYTÖ**

s. 22. 2. 1902 Helsinki
k. 17. 12. 1985 Pori

Jälkeenjääneet

Else

Kalevi ja lapset perh.
Soila-Marja ja lapset
muut sukulaiset, ystävät ja
teatterityöntekijät

*Elämä on minulle Kristus
ja kuolema on minulle voitto.
(Fil. 1:21.)*

Siunaus toimitettu läheisten
läsnäollessa.
Lämmin kiitos osanotosta.

Ritva

Ilma